

СЛОВО СКОРБОТИ ПРО БОРИСА МИКОЛАЙОВИЧА МОЗОЛЕВСЬКОГО

13 вересня 1993 р. помер Борис Миколайович Мозолевський. Це ім'я добре відоме в Україні та за її межами — видатний археолог, самобутній поет, людина високого духовного злету, патріот. Рідним, друзям, колегам важко примиритись з цією втратою: молодим, енергійним, сповненим творчих планів він пішов від нас.

Ім'я Бориса Миколайовича прогрімало в 1971 р., коли він подарував світу шедевр скіфської культури — золоту пектораль. Проте його шлях в археологію, як і загалом життя, були не простими. Його біографія певною мірою відбиває біографію передвоєнного покоління.

Б. М. Мозолевський народився 1936 р. на Миколаївщині. Під час війни загинув його батько, і на плечі хлопчика лягли труднощі селянського життя воєнних та повоєнних років. Дитинство, мати, рідне село — тема багатьох його віршів. Певно, саме в ці роки сформувались головні риси його характеру, що яскраво вирізняли Бориса Миколайовича серед інших: сила духу та волі, впевненість, наполегливість у досягненні мети.

У 15 років Борис Миколайович вступив до Одеської спецшколи Військово-Повітряних Сил, пізніше навчався у Військово-Морському училищі в м. Сіську. Тут він познайомився з майбутніми космонавтами Георгієм Шоніним та Георгієм Добровольським. Та мрія про небо не здійснилася: скорочення збройних сил пало й на нього.

1956 р. Б. М. Мозолевський приїздить до Києва, де працює кочегаром на заводі залізобетонних конструкцій. Та його творча натура не могла цим вдоволюватися.

Він вступає на заочне відділення історико-філософського факультету Київського університету ім. Т. Г. Шевченка. Дуже рано почавши писати вірші, серйозно зайнятися поезією зміг тільки в університеті. На початку 60-х рр. він знайомиться з О. І. Тереножкіним та В. А. Іллінською, зустріч з якими згодом переросла в тісну дружбу, що, безумовно, ґрунтувалась на духовній єдності цих людей. Вона ж привела Бориса Миколайовича до археології. Віднині дві музи — поезії та археології — йшли поруч у його житті. Яскравий талант, доповнений невтомною працездатністю, залишив свій слід і в поезії, і в археології.

Деякий час (1965—1968 рр.) Б. М. Мозолевський працював редактором у видавництві «Наукова думка», де мав змогу ще ближче познайомитись з археологією. З 1968 р. він стає позаштатним співробітником Інституту археології АН України, а з 1971 р. — штатним у відділі археології раннього залізного віку. І вже перша самостійна експедиція приносить йому небачений успіх — комплекс Товстої Могили зі знаменитою пектораллю. На комплексі Товстої Могили зростає не лише слава Бориса Миколайовича, опрацьовуючи матеріали цієї пам'ятки на тлі відомих царських курганів, він став справжнім ученим. Продовжуючи дослідження курганів Нікопольщини, Б. М. Мозолевський 1979 р. видає фундаментальну працю «Товста Могила», а 1981 р. захищає кандидатську дисертацію.

Наступні роки були сповнені напруженої праці — польової та кабінетної. Головну його увагу привертають кургани скіфської знаті, хоча розкопано немало й рядових. Безумовно, він був провідним фахівцем у дослідженні курганів скіфської еліти. Бабина та Водяна могили, Жовтокам'янка, в останні роки Соболева Могила дали багато оригінального матеріалу. Б. М. Мозолев-

ганів скіфської еліти. Бабина та Водяна могили, Жовтокам'янка, в останні роки Соболева Могила дали багато оригінального матеріалу. Б. М. Мозолевський як польовий дослідник відзначався дивною інтуїцією та професійною майстерністю.

1983 р. Борис Миколайович видає дивовижну науково-популярну книгу «Скіфський степ», в якій органічно поєднано обидва його таланти: археолога та поета. Прекрасно ілюстрована розповідь про дослідження знаменитих скіфських курганів переплітається з поетичним баченням скіфської історії, реальних та міфологічних образів. В ці ж роки Борис Миколайович працює над матеріалами Мелітопольського кургану. Розкопаний О. І. Тереножкіним ще у 1954 р. цей курган відкрив новий етап у дослідженні пам'яток скіфської знаті, і створення цієї праці Борис Миколайович розглядав як обов'язок перед учителем (вийшла у 1988 р.). Ця книга відбиває новий напрямок наукових інтересів Б. М. Мозолевського — етнографія Скіфії.

У 1986 р. він стає на чолі відділу археології раннього залізного віку. Останнім часом Б. М. Мозолевський напружено працював над роботою з етнографії Скіфії, що мала стати докторською дисертацією, якоюсь мірою підбити підсумок його наукових пошуків. Він публікує ряд узагальнюючих статей з історії Скіфії, висуває оригінальні гіпотези, здійснює розкопки та розвідки скіфських пам'яток. Не все в роботі Бориса Миколайовича сприймалося однозначно, та до критики він ставився по-науковому. Інколи він казав: «Я пишу для ХХІ сторіччя».

Працюючи разом з Борисом Миколайовичем, відвідуючи його гостинний дім, ми постійно відчували, що поруч — масштабна, яскрава, духовно й душею багата людина. У наш складний час він умів лишатися самим собою, був вільним від необхідності ладнатися під інших, не терпів неправди та фальші. Страшна хвороба не дала йому змоги реалізувати наукові та творчі плани. Він постійно повторював одну фразу: «Не встиг». Але й встиг Б. М. Мозолевський багато: 8 поетичних збірок, понад 60 наукових праць, ряд науково-популярних. Першим з українських археологів він був удостоєний приза «Золотий скіф», який цього року встановили Інститут археології АН України разом з фірмою «Київська Академія Євробізнесу».

Борис Миколайович Мозолевський назавжди лишиться у спогадах друзів та колег, усіх, хто любить поезію та цікавиться археологією:

*Коли і я за караваном
Піду, згорнувши днів сувій,
Я скіфським золотим курганом
Залишусь в пам'яті твоїй...*